

Politikkur fyri skapandi vinnur

Uttanríkis- og Vinnumálaráðið, apríl 2016

Tekningar: Bárður Oskarsson

Talgild útgáva kann takast niður av
heimasíðuni hjá Uttanríkis- og
Vinnumálaráðnum

Innihaldsyvirlit

Politikkur fyri skapandi vinnur

Innihaldsyvirlit.....	3
Politikkur fyri skapandi vinnur	4
Niðurstøður og tilmæli.....	5
Yvirlit yvir átøkini 2016-2020	5
Tilgongdin at orða politikkin	6
Skipan av arbeiðinum.....	6
Endamál við politikkinum fyri skapandi vinnur.....	6
Hvørjar eru skapandi vinnurnar.....	7
Ein skapandi vinnugeiri	9
Skapandi vinnur og búskapurin	9
Skapandi vinnur í Føroyum.....	11
Meginreglurnar í føroyska vinnupolitikkinum	12
Yvirskipaði politikkurin fyri skapandi vinnur	13

Átøk at fremja 2016-2020

1. Nýskapardepil	19
2. Kortlegging av skapandi búskapinum í Føroyum.....	20
3. Betri fíggjarmøguleikar	20
4. Útflutningur og felags marknaðarføring	21
5. Filmshús.....	22
6. Endurgjald fyri framleiðsluútreiðslur í sambandi við filmsgerð	22
7. Tónleikaútflutningsstova	24
8. Stovna FabLab.....	24
9. Altjóða útbúgvingartilboð innan skapandi vinnur.....	25
10. Gastronomisk vakstrarætlan	26
11. Vakstrarætlan fyri arkitektur og design	26

Politikkur fyri skapandi vinnur

Skapandi vinnurnar eru millum skjótast vaksandi vinnur í heiminum og hava alsamt vaksandi týðning fyri samfelagsbúskapin. Í Føroyum verður mettt, at vit hava eitt stórt og ov lítið trytt tilfeingi í skapandi vinnunum. Samstundis hava vit stórar avbjóðingar fyri framman. Fólk gerast eldri, og ov stórir partur av føroyska ungdóminum flytur ikki heim, eftir at tey hava nomið sær útbúgving og gjørt sær arbeiðsroyndir uttanlands. Siðbundnu vinnurnar krevja færri fólk, so hvørt sum framleiðslu-eindirnar gerast størri og meiri automatiseraðar. Men skal landið mennast, er alneyðugt við fólkavækstri, góðum trivnaði og einum fjøltáttaðum burðardyggum vinnulívi.

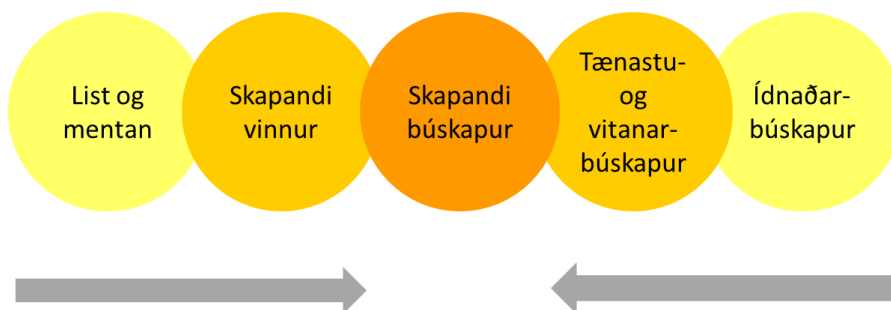
Skapandi vinnur eru vinnur, ið hava eitt mentanarligt og skapandi grundarlag. Skapandi vinnurnar eru eyðkendar við, at tær eru grundaðar á tað óavmarkaða tilfeingið – hugflog og skapandi gávur.

Skapandi vinnurnar skapa bæði búskaparligan og mentanarligan vøkstur. Tær geva grundarlag fyri nýggjum virkjum og fjøltátta vinnuna, so at fleiri fólk kunnu søkja sær avbjóðandi störv í Føroyum.

Raðfesta Føroyar skapandi vinnurnar, verður hetta við til at skapa grundarlag fyri nýggjum og spennandi störvum, sum eru dragandi fyri skapandi og útbúgvin fólk. At ráðfesta skapandi vinnurnar merkir eisini, at almennir stovnar og fyrirkomulag sum heild brúka føroyskar loysnir og keypa føroyskt, har sum tað er møguligt.

Við at ráðfesta skapandi vinnurnar fáa Føroyar nógv meira burtur úr tí stóra listaliga og mentanarliga tilfeinginum, sum vit eiga. Og í einum sterkum og tilvitaðum skapandi búskapi er tað eyðsæð, at stuðul til frælsa list, útbúgving og mentan, eru íløgur sum fáast fleirfalt aftur.

Í skapandi búskapinum ganga list, mentan, tøkni og vinna saman

Mynd: Center for Kultur- og Oplevelsesøkonomi

Niðurstøður og tilmæli

Skapandi vinnurnar í Føroyum skulu mennast við einum samhangandi yvirskipaðum politikki, ið leggur upp til samstarv millum

vinnugreinar, einfaldar vinnuframskipanir og eitt vælverkandi undirstøðukervi.

Ítøkiligu átøkini, sum mælt verður til at gera næstu árin, eru hesi:

Í túsund krónum

Yvirlit yvir átøkini 2016-2020	2016	2017	2018	2019	2020
1. Nýskapardepil skipast, ið kann skapa samvirkni millum gransking, vinnuframa og skapandi vinnur	Verandi játtan				
2. Kortlegging gerast av føroyska skapandi búskapinum. Helst á Fróðskaparsetrinum fyri at styrkja leiklutin sum vitanardepil			500	500	500
3. Betri figgingarmøguleikar. Almennu figgingarstovnarnir ganga undan	Verandi játtan				
4. Útflutningur og felags marknaðarføring, marka part av øktu játtanini til útflutning av skapandi vinnum	Verandi játtan				
5. Afturberingarskipan til útlenskar filmsframleiðslur		-	-	-	-
6. Filmshús setast á stovn sum skjótast		1.000	1.630	1.630	1.630
7. Tónleikaútflutningsskrivstova setast á stovn			1.000	1.000	1.000
8. FabLab setast á stovn, at skapa umhvørvi fyri talgildari læring og vørumenning.			1.000	1.000	1.000
9. Altjóða útbúgvingartilboð innan skapandi vinnur. Fróðskaparsetrið kemur í næstum við tilmæli um skapandi útbúgving	Verandi játtan í 2016	-	-	-	-
10. Gera ætlan fyri menning av føroyskari gastronomi		300			
11. Tiltøk gerast at styrkja støðuna hjá arkitekturi og design og at stimbra nýggjar útflutningsvinnur			500		
Tilsamans		1.300	4.630	4.130	4.130

Tilgongdin at orða politikkin

Ásannandi at skapandi vinnurnar eru millum skjótast vaksandi vinnur í heiminum, setti undanfarna landsstýrið arbeiðsbólk at gera uppskot til yvirskipaðan politikkk og átøk til gagns fyri skapandi vinnur, herundir film.

Í arbeiðsbólkinum eru Oyvindur av Skarði, formaður, og Elisabeth F. Rasmussen úr Uttanríkis- og vinnumálaráðnum, Alda Joensen úr Mentamálaráðnum og Johannes Pauli Poulsen úr Fíggjarmálaráðnum.

Arbeiðsbólkurin hevur havt samrøður við nógv umboð fyri skapandi vinnurnar og við umboð fyri tær skipanir, sum stuðla hesum vinnum. Eisini er støðið tikið í føroyskum frágreiðingum, sum eru skrivaðar um ávís skapandi vinnuøki, útlenskum kanningum og frágreiðingum og royndum úr norðurlenska samstarvinum fyri skapandi vinnur, KreaNord.

Ein avbjóðing hevur verið, at skapandi vinnurnar í Føroyum eru spjaddar á nógv ymisk virkisøki, tær flestu vinnurnar eru rættiliga smáar, og tær eru í stóran mun veikt skipaðar sum vinnugreinar. Stórir partur av teimum, sum arbeiða við skapandi vinnum, eru limir í Listafólkasambandi Føroya, LISA. Felagsskapurin arbeiðir fyri at styrkja listina og at umboða

limir sínar, men tað er ikki ein vinnugreinafelagsskapur, eins og t.d. Vinnuhúsið, har bert fáar skapandi vinnugreinar eru umboðaðar.

Í sambandi við greiningararbeiðið hevur arbeiðsbólkurin tosað við hesar áhugapartar:

LISA, Arkitektafelagið, Baroli Music, Listaskúla Føroya, TUTL/TUTL International, Felagið Samskipti, Klippfisk, Felagið Føroysk Filmsfólk, Designarafelagið, Vinnuframa, Íverksetarahúsið, Framtak, FarLit, Hugskotið, Kokkar í Føroyum, Fróðskaparsetrið, Stjóran í Norðurlandahúsinum, Spælmennarar og Vinnuhúsið.

Skipan av arbeiðinum

Skjalið er skipað í tveir sjálvstøðugar partar. Fyrri parturin er yvirskipaði vinnupolitikkurin fyri skapandi vinnurnar. Hesin parturin hevur til endamáls at lýsa felags eyðkenni og tørv hjá skapandi vinnunum og at seta upp felags langtíðar mál. Seinni parturin eru uppskot til ítøkilig og raðfest átøk, sum mælt verður til at fremja næstu árinum fyri at geva skapandi vinnunum best møgulig menningar- og vakstrarlíkindi.

Endamál við politikkinum fyri skapandi vinnur

Politikkurinn skal vera eitt amboð til at skapa fortreytir fyri, at skapandi vinnurnar verða eitt enn størri vakstrardriv í føroyska samfelagnum, enn tær eru í dag. Málið er, at politikkurin við at varpa ljós á skapandi vinnurnar er við til at skapa størri tilvit um týðningin av at hugsa fjøltáttað og holistiskt um list, skapan, vinnu, búskap og samfelag. Hetta er eisini galdandi fyri hugburðin til okkara egnu megi, og hvat

føroyskt vinnulív megnar. Hvørja ferð ein almennur stovnur ella ein fyrirtøka velur eina føroyska loysn ella keypir eina føroyska tænastu, ávirkar tað møguleikarnar fyri framhaldandi menning, vøkstri og trivnaði.

Í politikkinum verða nøkur yvirskipað øki eyðmerkt, sum skulu lyfta skapandi vinnurnar í felag, og mælt verður eisini til ítøkilig átøk, sum

skulu vera við til at stimbra vøkstur í ávísimum skapandi vinnugreinum, har sum almennar ilögur eru neyðugar fyri, at vinnurnar kunnu mennast.

Ein stórir trupulleiki er, at vit ikki vita, hvussu stórir skapandi búskapurin er í Føroyum, og at vit tí bara kunnu gita, hvussu vit eru fyri samanborið við onnur lond. Arbeidsbólkurin hevur tí havt samrøður við nógvar áhugapartar fyri at hoyra, hvussu tey meta støðuna innan sítt øki. Politikkurin er gjørdur við støði í hesum samrøðum umframt tilmælum og frágreiðingum, sum eru gjørd seinastu 10 árin.

Ein spurningur, sum hevur verið nógv frammi í arbeiðinum, er fræls list og mentan mótvegis skapandi vinnu, og óttin fyri at økt áherðsla á skapandi vinnur kunnu gera, at list og mentan í ov stóran mun verða virðismett út frá handilsligum sjónarmiðum.

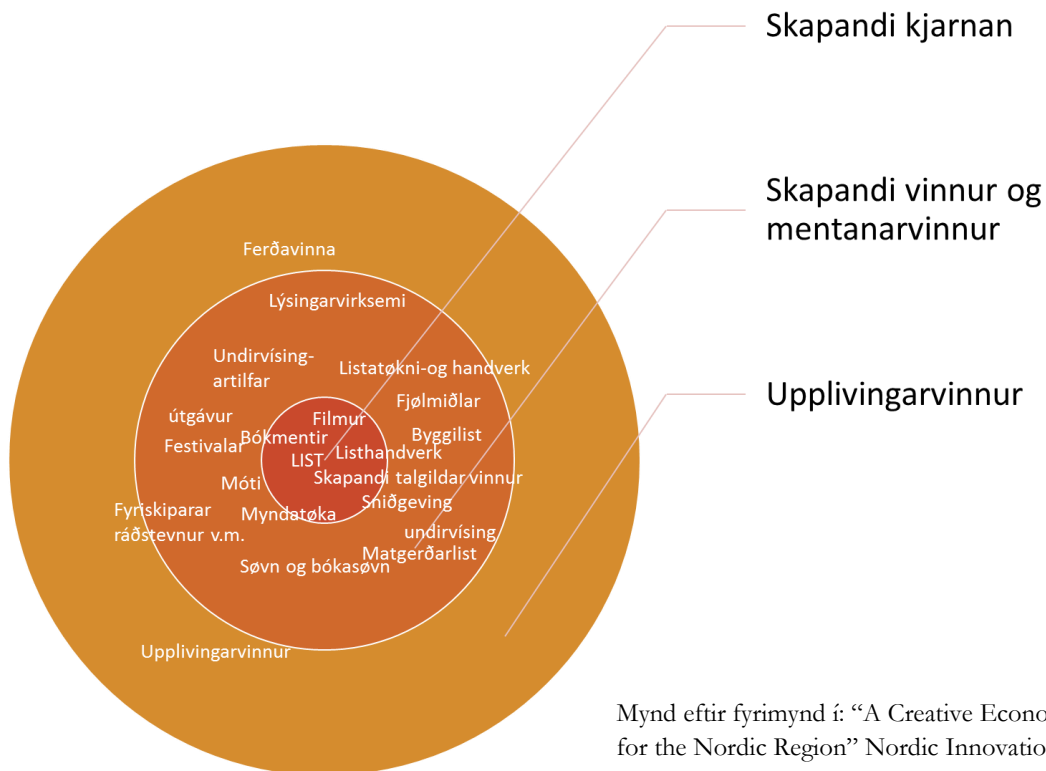
Sjónarmiðið undir politikkinum er, at hóast skapandi vinnurnar hava ein stóran

búskaparligan týðning, tekur tað einki frá listarliga virðinum. Skapandi framleiðsla er ein alt størri partur av virðisøkingini í flest øllum vørum og tænastrum, og fortreytin fyri, at vit kunnu fáa lut í hesari menning, er júst, at vit hava eitt ríkt frælst lista- og mentanarlív. Størrilögur og móguleikar fyri at menna skapandi vinnur mugu tí ikki hava við sær, at játtanir til list og mentan verða skerðar.

Hvørjar eru skapandi vinnurnar

Hugtakið *skapandi vinnur* (Creative Industries) er rættiliga nýtt, og kjakast verður enn um, hvussu tað er rættast at skilmarka skapandi vinnurnar. Kjokast verður eisini um, hvørt tað yvirhøvur er rímiligt at avmarka hugtakið skapandi ella kreativar til ávísar vinnur, tí evnini at hugsa nýtt og at finna øðrvísi og kreativar loysnir eru grundarlag undir lønandi virksemini í øllum vinnum.

Fleiri hugtøk verða eisini nýtt, sum umboða smalar og breiðari tulkningar av skapandi og

Mynd eftir fyrimynd í: “A Creative Economy Green Paper for the Nordic Region” Nordic Innovation Centre 2007

Politikkur fyri skapandi vinnur

mentanarligu vinnugeirunum. Tosað verður m.a. um skapandi vinnur, um skapandi og mentanarligar vinnur og í enn breiðari høpi um upplivingarvinnur. Í hesum politikki verður hugtakið *skapandi vinnur* nýtt, og denturin lagdur á vinnur, sum hava støði í list, mentan, design, samskipti og ritbúnaði.

Myndin omanfyri hevur verið brúkt til at skilja hugtøkini skapandi búskapur og skapandi og mentanarligar vinnur.

Í miðjuni er sonevnda skapandi kjarnan, har sum virkseimið burturav er list og mentanarligt arbeiði.

Næst henni eru vinnur, sum hava til endamáls at skapa lønandi virkseimi burtur úr skapandi kjarnuni. Tað kann t.d. vera tónleikaframleiðarar og forløg ella handilsligar vinnur, sum brúka listarlig skapandi evni og háttalag sum grundarlag undir sínum arbeiði, men har handilslig atlit í stóran mun stýra framleiðsluni,

sum t.d. hjá lýsingarfyrirtekum, arkitektum, listhandverkarum o.s.fr.

Síðani koma aðrar vinnur, sum á ein ella annan hátt samstarva við skapandi vinnurnar, men sum ikki sjálvar brúka listarlig skapandi evni sum sínar kjarnuførleikar.

Fyri vanligu fatanina er tað ikki so umráðandi at seta neyv mörk fyri, hvørjar vinnur skulu teljast við og ikki. Tað, sum er umráðandi, er, at arbeitt verður fyri at tryggja skapandi vinnunum bestu menningarmøguleikar, soleiðis at tær kunnu vaksa og viðvirka til búskaparligan framburð og trivnað.

Men tá ið hagtøl skulu gerast fyri skapandi búskapin, og tá ið menningin skal fylgjast yvir tíð, er tað sjálvandi neyðugt at lýsa neyvt, hvørjar vinnur verða taldar við.

Í politikkinum verða hesar vinnugreinar taldar við sum skapandi vinnur

Byggilist	Filmur	Ritbúnaður
Bókmentir	Tónleikur	Myndlist
Lýsingarvirkesemi	Útinnandi list	Søvn
Sniðgeving	Forlagsvirkesemi	Gastronomi
Listhandverk	Miðlar	

Allar skapandi vinnugreinar koma at fáa nytta av at samlað fokus verður sett á skapandi vinnurnar, men átøkini, sum einstøku vinnurnar hava tørv á, eru sera ymisk. Í summum førum eru vinnurnar so væl mentar, at tað ikki er stórur tørvur á almennari hjálpi. Í øðrum førum tykist tørvurin fyrst og fremst at vera á hægri játtanum til at stuðla listini í sær sjálvari, og ítøkilig tilmæli um hetta eru ikki partur av hesum vinnupolitikki.

Mest átrokandi átøkini fyri at menna skapandi vinnur í Føroyum metir bólkurin vera at menna undirstøðukervið og at samskipa og styrkja ráðgeving, fígging, marknaðarføring og at røkja netverk uttanlands. Á øðrum økjum, serliga innan arkitektur og design, gastronomi og matvørumenning, er fyrst og fremst tørvur á vinnugreinapolitikum, ið kunnu elva til ein stimbrandi atburð hjá myndugleikum og borgarum og soleiðis vaksa um grundarlagið

fyri skapandi framleiðslu. Her kann nevnast, at tað hevur alstjóran týdning at hava sum útgangsstøði í so stóran mun sum gjørligt at velja føroyskar loysnir og veitarar fram um útlenskar loysnir.

Ein skapandi vinnugeiri

Kanningar í øðrum londum hava víst, at hóast skapandi vinnurnar eru sera ymiskar og tí ikki altíð hava ynski um at vera bólkaðar saman, so hava tær sera nógvar avbjóðingar í felag

Áður hevur verið vanligt, at nakrar skapandi vinnur eru valdar burtúr, sum tær, ið verða settar at hava serliga góð vakstrarútlit fram um aðrar, og átøk eru gjørd fyri at stimbra júst hesar. Hesin hugburður hevur tó lyndi til at elva til stríð millum fakkbólkar, heldur enn til samstarv, og tað gongur eisini ímóti vanligum vinnupolitiskum meginreglum um at lata marknaðin ráða heldur enn politiskt at velja út vinnuligar vinnarar. Greiningar vísa eisini, at

størsta virðisskapanin í skapandi búskapinum júst hendur í tvørfakligum samvirkni millum ymiskar skapandi greinar. Tí verður mælt til at arbeiða við skapandi vinnunum sum einum breiðum vinnugeira og at gera størri átøk fyri at skapa vøkstur í skapandi búskapinum sum heild.¹

Skapandi vinnur og búskapurin

Føroyski búskapurin er, eins og búskapur í øðrum framkomnum londum, vorðin alt meira fjøltáttaður. Hóast Føroyar liggja fjarskotnar frá evropeiska meginøkinum, so er alheimsgerðin ikki farin framvið, og ein riðil av vinnugreinum hava stungið seg fram, eisini innan skapandi vinnurnar. Samanbera vit okkum við aðrar tjóðir, so er sannlíkt, at vit í veruleikanum hava eitt ótroytt tilfeingi innan hesar vinnugreinir, ið við tíðini kann vaksa og geva munagott ískoyti til føroyska búskapin, serstakliga um samfelagið sum heild velur at brúka føroyskar vørur og tænastur.

Skapandi vinnur sum partur av búskapinum

	Ár	% av BTÚ	% av arbeiðsmegi
Danmark	2010	6,5	6,5
Finnland	2008	3,2	4,3
Ísland	2009	6,4	5,2
Noreg	2011	1,7	3
Svøríki	2010	3,3	3
Estland	2007	2,9	4,3
Írland	2008	2,7	8,7
Stóra Bretland	2012	5,2	8,5

Keldur: Tourism and The Creative Economy, OECD 2014 og Kreative Erhverv i Norden, Nordisk Ministerråd 2015

¹ Behovsanalyse: Kreative erhverv i Danmark 2011. CKO, Center for kultur- og Oplevelsøkonomi.

Politikkur fyri skapandi vinnur

Tað eru menningarmøguleikar innan nógvar av hesum vinnum, og um hesir verða tryttir á skilagóðan hátt, fer tað ikki bert at vaksa um føroyska búskapin, men eisini at menna føroyska mentan og styrkja um samleikan.

Kortlegging av skapandi búskapinum

Tørvur er á at gera nærri lýsing av skapandi vinnunum í Føroyum. Í lötuni ber ikki til at siga nágreiniliga, hvussu stórir partur skapandi vinnurnar eru av samlaða búskapinum. Heldur ikki ber til at siga, hvussu nógv einstøku vinnugreinarnar fylla, og hvør gongdin hevur verið seinastu árin. Ein kortlegging av skapandi vinnunum í Føroyum hevði tískil verið skilagóð og hevði økt um sannlíkindini fyri, at vinnupolitisk átøk innan skapandi vinnurnar røkka endamálinum.

Sum er, kunnu vit bert meta um støddina á skapandi búskapinum við at hyggja at londunum kring okkum.

Skapandi vinnur í øðrum londum

Í fleiri londum eru skapandi vinnurnar týðandi partur av búskapinum, har nógv fólk starvast. Í fleiri av londunum verður miðvíst arbeitt við at bota um korini hjá hesum vinnum, tí tey hava ásannað, at menningarmøguleikarnir innan skapandi vinnurnar eru stórir. Hagtøl vísa eisini, at skapandi vinnurnar í miðal vaksa skjótari enn búskapurin annars, og harumframt eru tær mótstøðuførari í niðurgangstíðum enn aðrar vinnugreinar.

Um skapandi vinnurnar í Føroyum t.d. eru 3% av BTÚ, so svarar tað til eina framleiðslu á uml. 450 mió. kr. í 2015, og starvast t.d. 3% av føroysku arbeiðsmegini innan skapandi vinnurnar, svarar tað til uml. 850 fólk. Enn eru hetta bert gitingar. Neyðugt verður at kortleggja skapandi vinnurnar í Føroyum. Ein slík kortlegging ger, at vitan um einstøku skapandi

vinnugreinarnar kemur til høldar, og tá verður lættari hjá politiska myndugleikanum at koma við røttu átøkunum.

Fyritøkur innan skapandi vinnurnar og tørvur teirra

Kanningar² eru gjørdar, ið staðfesta, at fyritøkur innan skapandi vinnurnar eru eins framsøknar og hava eins stórt ynski um at vaksa og aðrar vinnufyritøkur. Tó eru nøkur serýðkenni við skapandi fyritøkum. Sum oftast er talan um smáar fyritøkur, har skapanarhugurin er sjálv drívmeigin handan vinnuliga virkseimið.

Tað hevur víst seg at vera ein heldur størri avbjóðing hjá skapandi fyritøkum, tá vinnuliga virkseimið skal skipast, og langtíðarætlanir skulu stingast út í kortið, enn tað er hjá øðrum fyritøkum. Ein avleiðing av hesum er, at skapandi vinnufyritøkur í størri mun enn aðrar fyritøkur hava tørv á ráðgeving, har tær fáa hjálp og stuðul til at fara undir vinnuliga virkseimið.

Ein liður í at bota um vakstrarkorini hjá skapandi vinnufyritøkunum er tí at tryggja hesum atgongd til viðkomandi ráðgeving. Skipanir finnast longu í Føroyum, ið veita hesa tænastu, men økið eigur at verða styrkt. Ein depil fyri skapandi vinnurnar, har vitan um vinnuætlanir, viðkomandi lögfrøði, stuðulskipanir, útflutningsmøguleikar o.a. varð savnað á einum staði, hevði lætt um hjá skapandi fyritøkunum, tá hesar skulu vaksa um virkseimið.

Fíggjarmøguleikar

Tað er ein stórir bági hjá nýggjum og nýskapandi fyritøkum, at fíggjarmøguleikarnir eru so avmarkaðir. Heilt stóri trupulleikin er at

² Behovsanalyse: Kreative erhverv i Danmark 2011. CKO, Center for kultur- og Oplevelsesøkonomi.

finna figging til at menna eina fyrítøku frá sprota- til vakstrarfyrítøku. Serliga trupult er tað hjá fyrítøkum, ið víkja frá øðrum, sum figgingarstovnar eru vanir at meta um, og sum t.d. ikki hava fastar ognir og framleiðslutól at seta í veð.

Skapandi vinnur og vitanarfyrítøkur eru sera ofta í hesari støðuni, og neyðugt er tí at gera átøk fyri at bota um møguleikarnar fyri váðafúsari figging til byrjan og vøxtur hjá nýggjum og nýskapandi fyrítøkum.

Tørvur er á einum betri yvirliti yvir, hvørjir figgingarmøguleikarnar eru og hjálp til at bógva verkætlanirnar til íleggjarafigging.

Í hesum sambandi er eisini viðkomandi at greina, hvussu nýggir figgingarhættir, sum vaksa fram kring heimin, kunnu brúkast av føroyskum íverksetarum.

Ein trupulleiki er, at fyrítøkur innan skapandi vinnurnar ofta verða uppfataðar sum fyrítøkur við høgum váða. Ein kanning gjørd í Bretlandi vísir tó, at skapandi fyrítøkur ikki eru heftar við størri váða, enn aðrar fyrítøkur, heldur hinvegin.³

Livlíkindini hjá skapandi vinnum samanborið við aðrar vinnur		
	Fyrítøkur í skapandi vinnum	Fyrítøkur í øðrum vinnum
1. ár	96%	93%
2. ár	84%	79%
3. ár	69%	65%
4. ár	58%	54%
5. ár	50%	46%

Talva við støði í tølum úr: Risky Business, the lazy assumption. Burrows, Usher, Demos 2011

³ Risky Business, the lazy assumption. Burrows, Usher, Demos 2011, http://www.demos.co.uk/files-/Risky_business_-_web.pdf?1320841913

Í talvuni sæst, hvussu stórir partur av nýstovnaðum fyrítøkum framvegis eru virknar eftir 5 árum. Fyrítøkurnar eru býttar sundur eftir, um tær fella inn undir skapandi vinnur ella ikki. Úrslitið er greitt. Sannlíkindini fyri, at fyrítøkur innan skapandi vinnurnar fara á húsagang, eru ikki størri enn fyri aðrar fyrítøkur. Fyri øll 5 árin sæst, at fyrítøkur innan skapandi vinnur hava heldur størri sannlíkindi fyri at yvirliva enn aðrar fyrítøkur.

Tað hevur víst seg, at skapandi fyrítøkur eru mótstøðuførar, tá búskapurin sveiggjar. Skapandi fyrítøkur hava ofta lutfalsliga lágur fastar rakstrarkostnaðir og duga væl at tillaga virkseimið til ringar tíðir, tá umsetningurin lækkar. Tískil er váðin við at figgja skapandi fyrítøkur ikki størri enn fyri fyrítøkur annars, heldur hinvegin.

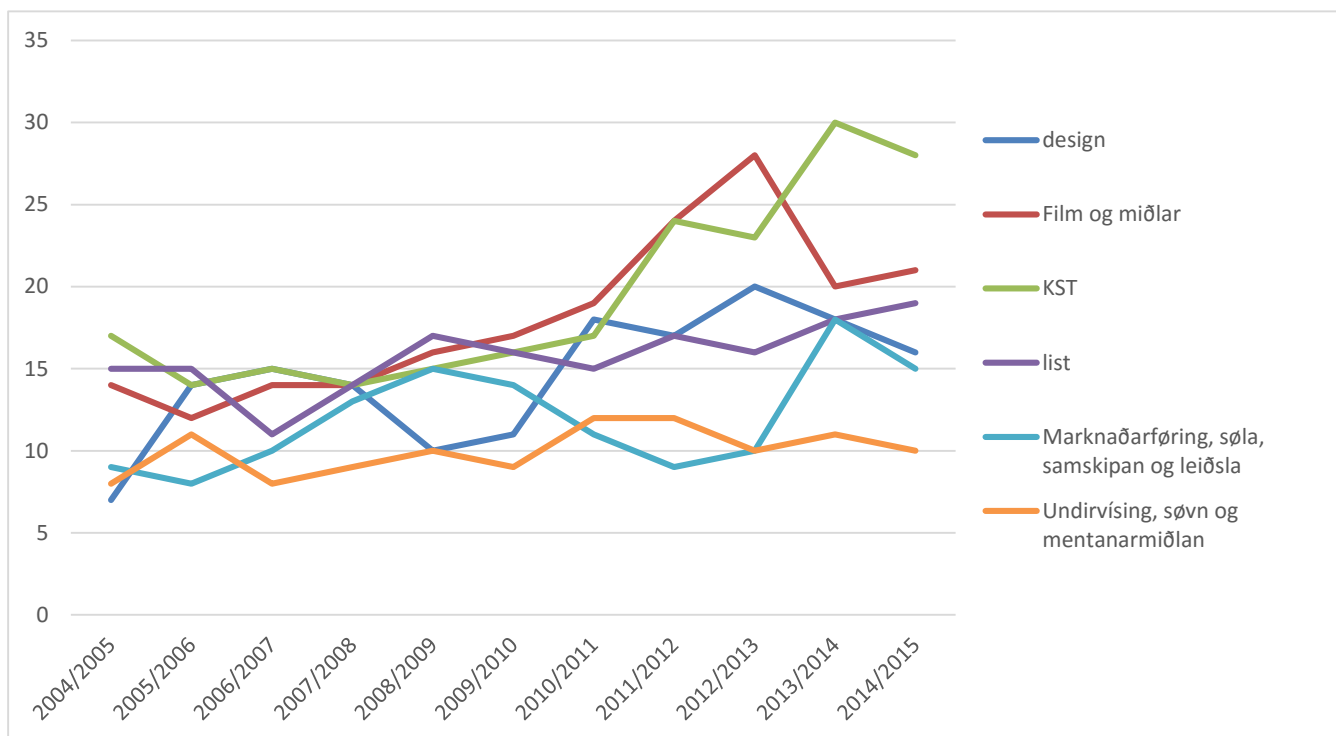
Skapandi vinnur í Føroyum

Sum nevnt omanfyri vanta hagtøl fyri skapandi vinnur í Føroyum. Hagtølini fyri lesandi eru hinvegin góð, og tey kunnu geva ábendingar um áhugan fyri skapandi vinnur millum føroysk ung og lesandi.

Úrtøk, gjørd við støði í hagtølum frá Studna, vísa, at áhugin millum føroysk lesandi fyri at nema sær útbúgvingar innan list og skapandi vinnur er stórir, og seinastu árin er tilgongdin av lesandi innan skapandi útbúgvingar vaksin skjótari enn tilgongdin til hægri útbúgvingar sum heild.

Talið á lesandi í skapandi útbúgvingum er vaksið 52% hesi 10 árin, og í øðrum útbúgvingum hevur samlaði vøxturin verið 15%. Samanlagt merkir hetta, at meðan ein út av fimm lesandi valdi eina skapandi útbúgving fyri 10 árum síðani, velur fjórði hvør í dag eina skapandi útbúgvingarleið.

Føroysk lesandi innan skapandi greinar

Hagtølini eru gjørd við støði í tølum frá Studna, ið vísa hvussu nógv føroysk lesandi á hægri útbúgvingum hava fingið stuðul frá Studna, og hvørjar útbúgvingar tey eru innskrivað á. Studni letur stuðul til lesandi í Føroyum, til føroysk lesandi uttan fyri Norðurlond, umframt ferðastuðul til øll lesandi uttan fyri Føroyar. Tí fevnir uppgerðin um nærum øll føroysk lesandi.

Meginreglurnar í føroyska vinnupolitikkinum

Føroyski vinnupolitikkurin⁴, sum varð orðaður í 1999, og endurnýggjaður í 2005 og 2007, er grundaður á trýggjar meginreglur, ið eisini eru galdandi fyri skapandi vinnur:

- Vælvirkandi kapping í einum opnum búskapi
- Eins viðgerð av øllum vinnum
- Vælvirkandi undirstøðukervi, bæði sosialt, útbúgvingarlíga, tøknilíga og fysiskt

Í skapandi vinnunum er vanligt, at ymiskur stuðul er partur av búskaparlíga grundarlágnum, og somu verkætlanir kunnu vera verðar at stuðla, lutvíst úr einum vinnulígam og lutvíst úr einum mentanarlígam sjónarhorni. Tí er neyðugt at skipa vælvirkandi samstarv millum almennu skipanirnar til mentan og vinnu, so at tær kunnu lyfta í felag. Ein filmur kann t.d. verða stuðlaður, tí at hann hevur listarlígar dygdir, meðan onnur skapandi virki, ið ganga inn í filmsframleiðsluna, kunnu verða hjálpt av vinnuframskipanini.

⁴ Vinnupolitikkurin 2007, í Visjón 2015

Hesar avbjóðingar eru ógvuliga líkar avbjóðingunum sum kunnu vera millum granskingarstuðul og vinnuframastuðul. Skipanirnar hava hvør sítt endamál og skulu ikki koma í bland, men tað ber til at brúka tær saman.

Yvirskipaði politikkurin fyri skapandi vinnur

Politikkurin fyri skapandi vinnur skal síggjast sum ein vinnugreinapolitikkur undir tí føroyska vinnupolitikkinum, ið hevur til endamáls at skapa tey bestu vakstrarlíkindini fyri skapandi vinnur við at:

- Gagnnýta verandi kappingarfyrirminur til fulnar
- Tryggja aljtjóða kappingarførar vinnukarmar
- Menna eitt vælverkandi undirstøðukervi fyri skapandi vinnur

Gagnnýta kappingarfyrirminur

Ein tann størsti kappingarfyrirminur Føroya er helst, at samfelagið er so tætt, fjøltáttað og framkomið.

Tað er lætt at gera vart við seg og at fáa rásarúm í miðlum og aðrastaðni. Í fleiri skapandi vinnum er eisini nógv og gott samstarv, og tað er skjótt at savna ein væl skikkaðan og fjølbroyttan hóp um eina skapandi framleiðslu. Somuleiðis er stutt, bæði til aðrar vinnur og til almennar myndugleikar, ið kunnu hjálpa skapandi fólki og virkjum til vøkstur, m.a. út á altjóða marknaðir.

Tey flestu, sum eru virkin innan skapandi vinnur í Føroyum, hava nomið sær útbúgving og gjørt sær royndir uttanlands, og føroyingar hava tí tilsamans eitt sera stórt altjóða netverk innan allar hugsandi skapandi vinnur.

Í Føroyum eigur at bera til at gera skipanir, sum eru smidligari og einfaldari enn í størri londum, og sum gagnnýta nærleikan millum einstaklingar, virki og myndugleikar og brúka tað stóra netverkið, sum føroyingar hava um allan heim. Granskingarráðið hevur gingið undan við skipanini av granskaraskránni “Heilagrunninum”, líknandi formligar skipanir, sum kunnu vera tongdar sínámillum, kunnu eisini gerast fyri fólk og virki í skapandi vinnum.

Kappingarførir vinnukarmar

At reka skapandi vinnuvirksemi í Føroyum skal vera eins gott sum í grannalondunum ella betri.

Hóast karmarnir ikki nýtast at vera eins á øllum økjum, so er neyðugt at greina, hvussu karmarnir eru í Føroyum samanborið við londini, sum vit kappast við og tryggja, at karmarnir eru kappingarførir.

Tí er neyðugt, at føroysk vinnulóggáva er á sama støði, sum lóggávan í londunum kring okkum, eitt nú í mun til hugverksrætt, upphavsrætt, vinnufelagslóggávu og á tolløkinum.

Marknaðaratgongd

Verða skapandi vinnurnar stimbraðar, og fara tær at framleiða meira av vörum og tænastum, er umráðandi, at atgongdin til útlenskar marknaðir er góð. Hetta er neyðugt fyri at tryggja vøksturin í vinnunum og kappingarførið við útlenskar skapandi vinnur.

Politikkur fyri skapandi vinnur

Tí skal arbeiðið við betri marknaðaratgongd raðfestast hægt.

Her er viðkomandi at nevna *FarLit*, sum er ein bókaútflutningsverkætlan, sum hevur til endamáls at fáa føroyskar bókmentir út í heim.

FarLit varð stovnað í 2012 og arbeiðir fyri at kunna um føroyskar bókmentir út í heim og hevur sum langtíðarmál at skapa øktan útflutning á økinum.

Endamálið hjá FarLit er at hækka vitanarstöðið um føroyskar bókmentir í útlondum. Visiónin er, at stovnurin skal virka sum miðstöð fyri føroyskar rithøvundar og forløg, ið vilja fáa bøkurnar út í heim. Tað er eisini ábyrgdin hjá FarLit at menna netverk við ymsar samstarvsbólkar, teirra ímillum rithøvundar, forløg, mentanarstovnar, týðarar og onnur.

Megintátturin hjá FarLit er at luttaka á týðandi útlendskum bókamessum, t.d. í Frankfurt. Fleiri bókaforløg, Norðurlandahúsið, Visit Faroe Islands og Mentamálaráðið hava samstarvað um verkætlanina. Ein bókmentaligur samskipari er settur í starv í hálva tíð, og verkætlanin hevur, sum er, innivist hjá Bókamiðsøluni. Gjøgnum felags átakið, har fleiri partar samstarva, eru Føroyar vorðnar meir sjónligar á bókamessunum, og úrslitini hava víst seg at hava verið góð fyri føroyskar rithøvundar og forløg.

Undirstøðukervi

Samband út í heim

Føroyar eru nærmastu grannar hjá nøkrum av fremstu skapandi miðstöðum heimsins.

Eisini er føroyska arbeiðsmegin sera flytfør, og hetta er ikki minst galdandi í skapandi vinnunum. Nógv hava tørv á, og ynski um, bæði at liva og virka í Føroyum og uttanlands. Tá ið tað ber til, knýttist tað skapandi umhvørvi

í útheiminum tættari at Føroyum við áhaldandi íblástri og avbjóðingum til føroyska samfelagið.

Um tað er trupult at virka bæði í Føroyum og uttanlands er rættiliga sannlíkt, at fólk tá velja útheimin framum, við størri marknaðum og fjøltáttaðum móguleikum.

Umráðandi er tí áhaldandi at stremba eftir at fáa betri og bíligari samband út í heim. Loftvegis, sjóvegis og talgilt

Marknaðarføring á sendistovunum

Sendistovurnar verða í ein ávísan mun brúktar sum sýnisgluggi fyri føroyskar skapandi vinnur, og almennu Føroyar nýta skapandi vinnurnar til at styrkja kappingarsamleika Føroya.

Hetta samstarvið kann verða víðkað munandi, so at skapandi vinnurnar gerast meiri tilvitaðar um móguleikan at brúka sendistovurnar, og so at tær í nógv størri mun gerast partur av strategiska arbeiðinum at styrkja kappingarføri Føroya.

Stimbra skapandi umhvørvið

Skapandi íverksetarum tørvar, eins og íverksetarum í øðrum vinnum, fysiskar karmar at arbeiða og at samstarva í. Fyri ein stóran part kunnu hesir finnast á privata marknaðinum, men tørvur er eisini á umhvørvi, ið vinnan ikki sjálv setur á stovn. Tað eru serliga høli og útgerð, sum nógv ymisk fólk skulu brúka í styttri tíð, sum t.d. filmshús, spælistøð, skapandi verkstaðir, klekingardeplar og onnur íverksetaraumhvørvi.

Kring alt landið eiga at vera góðir móguleikar fyri at skapa arbeiðsumstöður, sum knýta saman skapandi vinnur og siðbundnar vinnur, t.d. framleiðsluhøli til at gera nýggjar vørur burtur úr náttúruútlitum, ið verður ov lítið gagnnýtt í dag.

Fyri at styrkja samstarvið og fyri at tryggja skynsaman rakstur skulu ymisku umhvørvini virka í einum netverki og í so stóran mun sum til ber hava felags fyrisiting, roknskap v.m. Samstarvið skal helst vera so tætt, at tað kenst sum ein stovnur úteftir við einari inngongd til hjálp og ráðgeving.

Seta á stovn skapandi útbúgvingar á altjóða støði

Nógvir føroyingar eru undir hægri útbúgving innan skapandi greinar uttanlands, men enn er eingin móguleiki at nema sær hesar útbúgvingar í Føroyum.

Mentan og list, útbúgving og gransking eru í sær sjálvum grundarsteinar í einum vælvirkandi og framkomnum samfelagi. Tí er neyðugt at hava dygdargóðar mentanar- og útbúgvingarskipanir, og mett verður, at grundarlag er fyri at bjóða fram hægri útbúgving innan fyri listaliga og skapandi økið.

Uttanhýsis serfrøðinganevndin, sum eftirmetti Fróðskaparsetrið í 2015, mælti eisini til at seta á stovn nýggjar útbúgvingar, sum áhugi er fyri hjá teimum ungu, og nevndi skapandi útbúgvingar sum viðkomandi.

Somuleiðis ger heildarætlanin um *Fólkaflýting og fólkaøkstur* vart við, at flestu nýggju arbeiðsplássini og størsti vinnuvøxsturin í framkomnum samfeløgum eru at finna í vitanartungum og skapandi vinnugreinum, sum t.d. heilsuvísindum, KT, mati, sniðgávu og undirhaldsídnaðinum, og tørvur er á væl útbúnum fólki í hesum vinnugreinum.

Harumframt hava samrøður við listafólk víst á tørvin á einum fakligum umhvørvi fyri skapandi vinnur, ein tørvur, ið eisini kann verða nøktaður við at fjóltátta útbúgvingarútbóðið og gera skapandi vinnur og list til granskingarevni.

Fyrimumunirnir sýnast at vera nógvir við at bjóða fram hægri útbúgving innan skapandi vinnur. Landsstýrið hevur m.a. út frá omanfyri standandi sannroyndum sett út í kortið at seta á stovn hægri útbúgvingartilboð innan skapandi vinnur. Ynskiligt er at skapa móguleikar í Føroyum fyri at røkka einum høgum fakligum støði fyri listaligari og skapandi framleiðslu, bæði ástøðiliga og í verki. Samstundis verður birt upp undir eitt livandi granskingarumhvørvi, sum kann kveikja førleikar og nýmenning innan skapan og list.

Fróðskaparsetrið sjálvt hevur eisini ásannað tørvin og hevur ynski um, at móguleiki skal vera fyri at nema sær skapandi útbúgving í Føroyum. Sum liður í hesum hevur Fróðskaparsetrið sett ein arbeiðsbólk at fyrireika eina tvørfakliga skapandi útbúgving. Ætlanin er, at útbúgvingin skal vera góðkend og kunna góðskrivast sum liður í listarligum útbúgvingum við viðurkendar lærdar háskúlar, sum Fróðskaparsetrið samstarvar við. Miðað verður ímóti at bjóða fram eina fulla útbúgving. Sum ein byrjan verða stakskeið eftir ætlan boðin út á heysti 2016.

Átøk at fremja 2016-2020

Grundað á samrøður við áhugapartar og á tørvi, sum frammanundan hevur verið sjónligur, hevur arbeiðsbólkurin eyðmerkt nøkur ítøkilig átøk, sum kunnu stuðla upp undir høvuðstættirnar í politikkinum at:

Gagnnýta verandi føroysku kappingarfyrir- munir til fulnar

Tryggja altjóða kappingarførar vinnukarmar

Menna eitt vælvirandi undirstøðukervi fyri skapandi vinnur

Tilmælini eru í stóran mun knýtt at einum høvuðstilmæli um at stovna ein depil, átak 1, sum skal fevna um fleiri av hinum átøkunum. Kortini eru átøkini ikki treytað hvørt av øðrum, og verður valda raðfylgjan ein politisk raðfesting.

Afturat hesum átøkum hevur tað alstóran týðning fyri vøxtur í skapandi búskapinum, at karmar og játtanir til list og mentan sum heild verða styrktir munandi.

I. Nýskapanardepil

Átak: Ein depil verður skipaður, sum savnar stuðulumsitingarnar, almennu fíggingarstovnararnar, og serfrøðingarnar, sum veita ráðgeving, samskipa, marknaðarføra o.s.fr. Nýggjar skipanir, ið skulu stuðla undir vøxtur í skapandi vinnum, eiga at gerast partur av nýskapanardeplinum.

Í Føroyum eru nógvar ymiskar smáar skipanir, ið hava til endamáls at stimbra vøxtur og menning í vinnu, gransking, mentan og list. Av tí at skipanirnar eru so smáar, mugu tær nýta lutfalsliga nógva orku til umsiting og til at tryggja sær framhaldandi tilverugrundarlag, og

ofta er orkan ov lítil til samstarv tvørtur um fakmørk og til at røkja altjóða netverk.

Samstundis verður tvørgangandi samstarv millum vinnu, gransking og mentan alsamt týðningarmiklari. Í samanrenningini millum skapandi førleikar, náttúruútilfeingi og tøkni eru ótømandi menningarmøguleikar, granskingar-evni, íblástur og ráevni til list og eisini til nýggjar vinnur. Tað er tí ein andsøgn at halda skipanir, sum kunnu lyfta í felag, frá hvørjari aðrari.

Tað eigur at bera til at skipa eitt sterkt tvørfakligt umhvørvi, sum bæði nøktar tørvin á serkønari ráðgeving, og sum samstundis leggur upp til samstarv tvørtur um siðbundin fakmørk. Tí verður eisini í londunum kring okkum virkað fyri at skapa tvørfaklig menningarumhvørvi, og tætta umhvørvið í Føroyum gevur grundarlag fyri samvirkni, sum størri samfeløg bert kunnu droyma um.

Henda fyrimunin kunnu vit styrkja enn meira við at skapa eitt undirstøðukervi og eina mentan, sum leggur upp til samstarv og samvirkni.

Mælt verður til at skipa ein bygnað við felags samskipandi leiðslu og umsiting fyri allar skipanirnar, ið skulu stimbra nýggjar vinnur, men har einstøku skipanirnar, so sum filmshús, tónleikaútlutningsskrivstova o.a. kortini varðveita stórt sjálvræði á sínum fakøki, og verða staðsettar har, sum tær fáa virkað best.

Endamálið við hesum bygnaði er at skapa bestu fortreytir fyri samvirkni, dygga og effektiva fyristing, bestu møguleikar at stuðla í skapandi umhvørvunum, og samstundis at tryggja neyðuga frástøðu millum tey, ið søkja stuðul til sitt virksemi og tey, ið umsita játtanirnar.

Kostnaður: Innan verandi játtan. Partur av játtanini til umsiting av ætlaðu skapandi

Átøk at fremja 2016-2020

eindunum, Filmshúsið, Tónleikaútflutnings-skrivstovan og møguliga onnur, verður flutt til felags umhvørvið. Hetta skal skapa eina dyggari umsiting við lutfalsliga minni kostnaði og geva tilsvarendi meiri orku til samskipan, marknaðarføring, netverkan, skeiðsfyriskipan o.s.fr.

Tíðarættan: 2016 -2018

Aktørar: Uttanríkis- og Vinnumálaráðið (Ábyrgd), Mentamálaráðið, og viðkomandi skipanir og grunnar

2. Kortlegging av skapandi búskapinum í Føroyum

Átak: Vitanin um skapandi vinnur í Føroyum og um búskaparliga týðningin, sum tær hava, er alt ov lítil. Støðan líkist tí, sum var í ferðavinnuni fyri nøkrum fáum árum síðani. Við ongum hagtølum ber bert til at gita um vavið av vinnunum, og hvørji átøk munnu muna best.

Í 2011 var íslenskt kanning almannakunngjørd um íslenska skapandi búskapin. Kanningin varð eisini lögð fram í Føroyum, og greitt varð frá, hvussu stóran týðning tað hevði havt, at ljós varð varpað á skapandi vinnurnar, og at tøl vórðu sett á týðningin. Tað var týðiligt, at kanningin hjálpti til, at mong fingi eyguni upp fyri møguleikunum í skapandi vinnunum, og at tað styrkti um sjálvskensluna og árræðið hjá teimum, sum starvast í skapandi vinnunum.

Mælt verður til sum skjótast at gera kortlegging, sum við dømum og hagtølum lýsir vavið og týðningin av føroyska skapandi búskapinum. Mælt verður til, at støðið verður tikið í íslensku greiningini frá 2011: “Towards Creative Iceland: building local, going global”.

Mælt verður til at kanna, um greiningin kann verða gjørd sum ein bíløgð ph.d-verkætlan, (vinnu-ph.d.) í samstarvi við Hagstovuna og Fróðskaparsetrið. Endamálið við hesum er at byggja upp akademiska vitan um skapandi búskapin í Føroyum og at menna ein leist til at fylgja gongdini í skapandi vinnunum.

Kostnaður: sum ph.d.-verkætlan uml. 1,5 mió kr.

Tíðarættan: 2018-20

Aktørar: Mentamálaráðið (Ábyrgd), Fíggjarmálaráðið, Hagstovan og Fróðskaparsetrið

3. Betri fíggjarmøguleikar

Átak: Fíggjarmøguleikarnir hjá skapandi vinnum eru sera avmarkaðir. Ein orsök er helst, at íleggjarar og lánistovnar kenna lítið til skapandi vinnur, og tí eru serliga varnir. Ein onnur orsök er, at lánistovnar ofta krevja trygd í fóstum veð, og tí hava trupult við at fíggja íløgur í skapandi framleiðslur, har tað ofta er minni parturin av íløgnum, sum skal nýtast til rakstartól og bygningar.

Samstundis mennast aðrir fíggjarhættir kring um í heiminum so sum crowdfunding, har ið fólk kunnu stuðla verkætlanum ella keypa vørur sum skapandi fólk ætla at menna og crowd equity, har ið vanlig fólk kunnu gera íløgur í nýggjar fyrirkøkur. Hesir fíggjarhættir eru eisini viðkomandi fyri skapandi vinnur í Føroyum, men tað eru fleiri avbjóðingar.

Ein er, at tað kann vera trupult at skráseta eina føroyska verkætlan ella fyrirkøku á crowdfunding pallinum á internetinum, tí teir einans virka í ávísam londum. T.d. ber til hjá danskari fyrirkøku at skráseta eina verkætlan á størsta crowdfunding-pallinum Kickstarter, men tað ber ikki til hjá einari føroyskari. Fyri samfelagið

hefur tað týdning at slíkar forðingar ikki eggja føroyskum skapandi fyrítøkum til at flyta av landinum. Eisini hevur tað týdning at fáa greiðu á skattligu viðurskiftunum, um føroyskar fyrítøkur kunnu verða figgjaðar við útlenskari crowdfunding ella crowd equity-loysnum.

Vinnuframagrunnurin nýtir vanligu rættiliga stóran part av sínari stuðulsjáttan til at stuðla skapandi verkætlanum, og skal nytta koma burtur úr hesari almennu íløguni er neyðugt, at aðrar figgingarkeldur eru, sum kunnu figgja verkætlanirnar og nýggju fyrítøkurnar víðari. Seinnu árin eru fleiri góð dømi um fyrítøkur stovnaðar av føroyingum, sum hava eydnast stak væl, men í flestu forum eru tær bæði skrásettar og figgjaðar uttanlands.

Føroyar kunnu gerast eitt sera gott umhvørvi fyri skapandi vinnur, men skulu veruligar føroyskar eydnusøgur spyrjast burtur úr hesum, er alneyðugt at menna figgingarmøguleikar fyri nýggjar skapandi fyrítøkur. Føroysku og norðurlendsku grunnarnir, sum eru gjørdir fyri at menna og fjøltátta vinnulívið, eiga at ganga undan at lýsa og at royna nýggjar figgingarleistir.

Eitt betri yvirlit yvir móguleikarnar eigur at verða gjørt, og ráðgeving og vegleiðing samskipað, so at vinnan kann verða hjálpt við tí mesta á einum stað.

Fyrsta stigið at menna figgingarmøguleikarnar má vera at lýsa figgingartørvin, og hvørjar forðingar eru, sum ávikavist skapandi fyrítøkurnar og íleggjarar og figgingarstovnar uppliva. Harnæst at gera uppskot til, hvussu verandi skipanir kunnu betrast, og um neyðugt, hvørjar nýggjar skipanir tørvar er á at seta á stovn.

Kostnaður: Innan verandi játtan

Tíðarætlan: 2016

Aktórar: Uttanríkis- og Vinnumálaráðið (ábyrgd), Fíggjarmálaráðið, Framtak, Vinnuframi, Útnorðurgrunnurin, peningastovrnarnir.

4. Útflutningur og felags marknaðarføring

Átak: Skapandi vinnurnar eru merktar av fleiri smáum aktørum, sum skjótt kunnu metta heimamarknaðin. Tí hava skapandi vinnur stóran tørv á lagaligari atgongd til útlenskar marknaðir, eins og siðbundnu vinnurnar hava tað. Mælt verður til, at atgongdin til upplýsingar um útflutningsviðurskifti verður lættari. Hetta kann gerast við at seta ein ráðfærslubanka á stovn og við at gera eina útflutningshondbók.

Fyri at økja um eftirspurningin av føroyskum vørum uttanlands verður eisini mælt til at kanna, um tað er undirtøka fyri at marknaðarføra føroyskar skapandi vinnur við einum skipaðum felags marknaðarføringarátaki ella einum felags brandi. Hetta eigur at verða gjørt í samstarvi við Ferðaráð Føroya, sum longu hevur ment eina brandingætlan fyri felags marknaðarføring av ferðavinnuni.

Sendistovnur Føroya kunnu gerast ein góður sýnisgluggi og pallur fyri skapandi vinnur. Bæði skapandi vinnur og sendistovurnar eiga tí at fáa móguleika at samstarva betur. Eitt slíkt samstarv eigur at verða fingið í lag millum sendistovurnar og Nýskapanardepilin, sum mælt verður til at skipa.

Kostnaður: Partur av játtanini til marknaðarføring á sendistovnunum kann verða markaður til skapandi vinnur. Harumframt kann partur av felags marknaðarføringini verða goldin av teimum virkjunum, sum luttaka beinleiðis í felags átøkum.

Tíðarætlan: Byrja í 2016

Átøk at fremja 2016-2020

Fyri at ein slík ætlan skal eydnast, er neyðugt við góðari fyrireiking. Kortini verður met, at tað ikki er tíðarætlanin, men heldur felags stev og vilji, sum avger, hvussu skjótt farið kann verða undir eina felags marknaðarføring av skapandi vinnunum.

Aktørar: Uttanríkis- og Vinnumálaráðið (Ábyrgd), Mentamálaráðið, Vinnuframi, Ferðaráð Føroya, lýsingarvinnan og sendistovur Føroya.

5. Filmshús

Átak: At stovna eitt filmshús, ið skal skapa bygnaðarligar og fysiskar karmar fyri filmsframleiðslu í Føroyum, skapa altjóða netverk og marknaðarføra føroyskar filmar og Føroyar sum filmsland.

Í mong ár hava eldsálir virkað fyri at menna Føroyar sum filmsland og film sum vinnugrein í Føroyum. Átøk sum Klippfisk, Nollywood og seinnu árin eisini Geytin hava verið við til at styrkja áhugan og førleikan at gera film munandi.

Løgtingið hevur økt játtanina til filmsgerð, og tað er somuleiðis eitt mál í samgonguskjalinum

hjá nýggja landsstýrinum at seta filmshús á stovn.

Arbeidsbólkurin heldur, at fleiri fyrimunir eru við at seta filmshúsið á stovn sum skjótast. Filmshúsið kann vera við til at umsita játtanina til filmsgerð, tað kann knýta sambond út í heim, til at samfígga filmsgerð og til at útbreiða føroyskan film, og tað kann gerast snúningsás í føroysku filmsvinnuni, sum kann ráðgeva, samskipa og stíla fyri framhaldandi menning í føroyskari filmsgerð.

Í mong ár hevur eisini verið arbeitt við at marknaðarføra Føroyar til filmsupptøkur. Eisini í hesum sambandi er tað sera umráðandi við einum savnandi depli fyri føroyska filmsvinnu, sum kann samskipa marknaðarføring og tænastr til útlenskar filmsframleiðarar.

Kostnaður: Klippfisk hevur handað landsstýrismanninum í vinnumálum eitt ítökiligt uppskot til filmshús, ið felagið Føroysk Filmsfólk hevur havt til ummælis. Mett verður tí, at føroyska filmsvinnan sum heild tekur undir við uppskotinum um at seta eitt filmshús á stovn. Sambært tilmælinum kann filmshúsið rekast fyri 1,63 mió. fyrsta árið.

Tíðarætlan: –Verður sett á stovn í 2017

Aktørar: Uttanríkis- og Vinnumálaráðið (Ábyrgd), Mentamálaráðið, Tórshavnar kommuna, Felagið Filmsfólk og Klippfisk

Sí [álit um Filmshús \(Klippfisk 2015\)](#)

6. Endurgjald fyri framleiðslu-útreiðslur í sambandi við filmsgerð

Fyri at menna føroyska filmsvinnu og førleikar at framleiða film verður mælt til at gera skipanir, ið eggja til at fáa útlenskar filmsframleiðslur til Føroya.

Fleiri av okkara grannalondum og øðrum londum kring heimin hava skipanir, sum veita endurgjald fyri framleiðsluútreiðslur í sambandi við filmsgerð. Skulu Føroyar standa seg í kappingini við hesi lond um at draga stórar útlenskar framleiðslur til Føroyar, er neyðugt, at karmarnir í Føroyum í minsta lagi eru eins góðir sum í grannalondunum.

Ein treyt, fyri at útlenskir framleiðarar skulu kunna fáa gagn av føroysku skipanini, má vera, at føroyskur filmsfórleiki verður brúktur og mentur við framleiðslunum.

Fleiri lond⁵ veita móguleika fyri at fáa afturborið ein ávísan part av útreiðslunum í sambandi við filmsgerð. Skipanirnar eru ymiskar, og londini áseta ávísar treytir fyri at fáa lut í skipanunum, og fleiri hava eisini eitt árligt loft. Um hugt verður eftir teimum londum, sum Føroyar verða roknaðar at kappast við um filmsframleiðslu, eru tað helst serliga grannalond okkara, sum vit eiga at samanbera okkum við, eins og lond, sum hava somu landslagseyðkenni sum Føroyar.

Ísland: Tað er sannlíkt, at serliga Ísland er ein stórir kappingarneyti, tá útlenskir filmsframleiðarar leita eftir staðseting til upptøkur.

Í Íslandi ber til at fáa endurgjald fyri films- og sjónvarpsframleiðslu fyri útreiðslur, sum eru avhildnar í Íslandi.⁶

Framleiðarar kunnu søkja landskassan um at fáa endurgjaldið 20 % av útreiðslunum til framleiðslu av filmi og sjónvarpssendingum í Íslandi. Tá meira enn 80 % av allari

framleiðsluni av einum spælifilmi ella sjónvarpssending er farin fram í Íslandi, verður endurgjaldið roknað, grundað á samlaða kostnaðin av framleiðsluni í EBS. Endurgjaldið fevnir ikki um framleiðslu av lýsingum ella sjónbandalögum.

Framleiðslukostnaðurin fevnir um allar útreiðslur í Íslandi, sum eru frádráttarbarar í inntøkum hjá fyrítøkum sambært íslenskari skattalóggávu. Útgjaldingar til starvsfólk og handverkarar eru bert fevndar av framleiðluskostnaðinum um staðfest er, at hesar verða skattað í Íslandi.

Hildið verður, at tað ikki høvdu verið eins nógvar útlenskar framleiðslur í Íslandi uttan hesa skipan.

Tíðarættlan: Í álitinum, sum Klippfisk handaði landsstýrismanninum í uttanríkis- og vinnu- málum tann 20. oktober 2015, var eisini eitt brot um afturbering av peningi, sum verður brúktur til tænastr í sambandi við filmsframleiðslur. Klippfisk heldur, at ein slík skipan skal gerast í samstarvi millum eitt komandi Filmshús, filmsvinnuna og viðkomandi stjórnarráð, og at eitt uppskot um afturbering skal verða klárt á heysti 2016.

Kostnaður: Skal landið lutvíst endurrinda útreiðslur, sum filmsframleiðarar hava í Føroyum til vørur, tænastr ella lønir, er talan um eina útreiðslu hjá landskassanum. Hinvegin er skipanin júst grundað á væntanina um, at skipanin eggjar til, at fremmandur kapitalur verður brúktur í Føroyum, og at hesin kapitalur ikki kemur til Føroyar í sama mun uttan júst hesa skipan. Tí er endamálið við skipanini at økja um skatta- og meirvirðisgjaldsinntøkur landskassans. Hesar inntøkur verða partvíst brúktar til endurgjald av teimum útreiðslum, sum framleiðararnir hava í Føroyum. Ein tílik skipan krevur nakað av umsiting hjá TAKS ella

⁵ Eitt nú Eysturríki, Kroatia, Kekkia, Frakland, Týskland, Ungarn, Ísland, Írland, Litava, Malta, Niðurlond og Stórabretland

⁶ løg nr. 43 frá 22. mars 1999 um tímabundnar endurgreiðslur vegna kvikmyndagerðar á Íslandi.

Átøk at fremja 2016-2020

øðrum stovni í fyrisingini. Hugsast kann eisini, at skipanin kann umsitast í samstarvi við Filmshúsið.

Aktørar: Fíggjarmálaráðið, TAKS og komandi Filmshúsið

7. Tónleikaútflutningsstova

Átak: Seta á stovn tónleikaútflutningsskrivstovu, FOMX (Faroe Islands Music Export)

Í juli í 2008 varð álit frá SamVit um tónleikavinnu handað táverandi landsstýrismanni í vinnumálum. Mælt varð til at seta á stovn eina tónleikaútflutningsskrivstovu. Skrivstovan skuldi sum heild stuðla teimum bólkum ella einstaklingum, ið høvdu bestu altjóða møguleikar.

Arbeidsbólkurin hevur í sambandi við greiningararbeiðið havt fund við TUTL og TUTL International, sum vístu á, at tað framvegis er eins stórir tørvur á einum slíkum átaki og á fólki við altjóða marknaðarkunnleika, ið kann fremja útflutning av føroyskum tónleiki. Eisini kom fram á fundinum, at tað er stórir tørvur á, at tað almenna átekur sær at varðveita tað tilfar, sum TUTL gjøgnum árin hevur verið við til at framleitt. TUTL fer ikki í framtíðini at megna at lyfta hesa uppgávu einsamalt.

Føroyskur tónleikur hevur verið í sera stórar menning í mong ár. Nógv nema sær tónlistaútbúgving og fleiri eru, sum burturav liva av tónleiki. Men einki at ivast í, at vinnuliga menningin kann gerast upp aftur størri, um tað almenna stuðlar eldsálunum í vinnuni og skipar tryggjar karmar um føroyskan tónleikaútflutning.

Mælt verður tí til, at ein tónleika(útflutnings)skrivstova verður skipað og knýtt at samstarvinum í nýskapanardeplinum (sí átak 1).

Samstundis eigur at verða kannað, hvussu landið skal varðveita tann mentanararv, sum TUTL hevur í varðveitslu.

Kostnaður: Mælt verður til, at 1 mió. kr. verður sett av til tónleikaútflutningsskrivstovuna.

Játtanin skal markast til løn til ein samskipara, ið kann samskipa, røkja netverk og marknaðarføra føroyskan tónleik uttanlands, til ferðir í hesum sambandi og marknaðarføringarátøk.

Tíðarættan: 2018

Aktørar: Uttanríkis- og vinnumálaráðið (Ábyrgd), Mentamálaráðið, TUTL International, FUT og G-Festivalurin

Sí: Tilmæli um heildarættan fyri tónleikavinnu (SamVit 2008) og álit um Rútmiskan tónleik í Føroyum (Vinnuframagrunnurin, Mentamálaráðið og Menningarstovan 2005)

8. Stovna FabLab

Átak: Seta á stovn talgildan verkstað, eitt Fab Lab (Fabrication Laboratory), sum øll áhugað hava atgongd til.

Tað, sum hevur nógva ta størstu ávirkanina á nýskapan yvirhøvur og ikki minni á skapandi vinnur, eru frambrotini innan kunningartøkni

og talgildingin, sum fer fram um allan heimin.

Hendan menningin fer bara at ganga skjótari, og skulu Føroyar verða við, er alneyðugt, at talgildar menningarumstøður gerast partur av vinnuliga undirstøðukervinum.

Vinnumálaráðið hevur seinastu árin samskift við ymiskar føroyskar áhugapartar um at skipa ein talgildan verkstað, eitt sonevnt Fab Lab, sum øll, ið eru áhugað, hava atgongd til undir skipaðum umstøðum. Júst hetta konseptið er valt, tí at tað er einfalt, fjøltáttað og ódýrt, og tí at Fab Lab verkstaðirnir í øllum heiminum eru knýttir í eitt stórt, og skjótt vaksandi, netverk við tøttum samstarvi.

Samstarv um list, tøkni og vinnumenning

Í Fab Lab eru teldur, framkomnar, men einfaldar teldustýrdar maskinur, útgerð til at menna elektroniskar lutir, umframt vanlig fjølbroytt verkstaðsútgerð. Fab Lab eru verkstaðir, har sum tað skal ber til at menna allar lutir.

Í Fab Lab hittast sniðgevar, handverkarar, listafólk, teldusnillingar, verkfrøðingar og fólk, ið bara eru áhugað at læra nýtt ella hava fingið eitt gott hugskot.

Fab Lab verða í stóran mun brúkt av listafólki og sum amboð í listaligum útbúgvingum og framleiðslum, Í summum førum eru FabLab partar av útbúgvingarligum umhvørvi, sum á Arkitektaskúlanum í Barcelona. Í øðrum førum eru Fab Lab sjálvstøðugir non-profit felagskapir ella partar av almennum nýskapanarstovnum, so sum Fab Lab í Vestmanneyum, ið er deild av Nýsköpunarmiðstöð Íslands, og sum bæði skúlin í Vestmannaeyum, vinnulívið og einstaklingar hava atgongd til,

Í 2013 vóru uml. 200 verkstaðir kring um í heiminum, og í dag er talið 565. Av hesum eru

17 í Norðurlondum, og bara í Íslandi eru 7 Fab Lab verkstaðir.

Áhugin fyri ætlanini hevur verið stórur. Allir áhugapartar sum Uttanríkis- og vinnumálaráðið hevur tosað við, taka undir við at Fab Lab eigur at verða stovnað, og fleiri hava boðið sær til at hýsa einum slíkum verkstaði. Enn hevur tó ikki borið til at finna fígging til neyðugu íløgurnar og raksturin av einum føroyskum Fab Lab.

Kostnaður: Íløgur í útgerð uml. 1 mió. kr. Rakstur við hálvumøðrum til tveimum starvsfólkum, uml. 1 mió. kr. árliga, umframt hólisútreiðslur.

Góðir møguleikar eiga at vera fyri at býta fíggingina av bæði ílögum og rakstri millum fleiri partar. Tað, sum umræður, er, at ein partur tekur sær ábyrgd av at tryggja, at verkætlanin verður verksett.

Tíðarætlan: 2018

Aktørar: Uttanríkis- og Vinnumálaráðið (Ábyrgd), Fróðskaparsetrið, Vinnuframi, Miðnámsdeplin, kommunur

9. Altjóða útbúgvingartilboð innan skapandi vinnur

Átak: Gera tilmæli um altjóða hægri útbúgving innan skapandi vinnur

Møguleiki skal vera fyri at nema sær útbúgving, sum gevur førleikar á høgum støði innan skapandi vinnur. Við at bjóða fram granskingargrundaða undirvísing í listaligum og skapandi vinnum, mennist fakliga undirstøðukervið og umhvørvið fyri skapandi vinnurnar, sum fáa betri grundvøll og betri vakstrarmøguleikar. Samstundis kunnu førleikar hjá listafólkum og fólkum við skapandi vinnuførleikum gagnnýttast til fyrimuns fyri listina og skapandi búskapin.

Átøk at fremja 2016-2020

Kostnaður: Fróðskaparsetrið kemur í næstum við tilmæli um skapandi útbúgving.

Tíðarættan: Miðað verður ímóti at seta útbúgvingina í verk á heysti 2016.

Aktørar: Fróðskaparsetrið (ábyrgd).

10. Gastronomisk vakstrarættan

Átak: Arbeidsbólkur verður settur at gera uppskot til átøk, ið kunnu stimbra føroyska framleiðslu, matvinnu og ferðavinnu.

Nýmenning av føroyska køkinum og menning av nýggjum matframleiðslum til útflutnings eigur at vera ein hornasteinur í føroyska vinnupolitikkinum. Sum liður í hesum eigur vitanar- og útbúgvingarrumhvørvið at verða styrkt.

Sum matvøruframleiðandi tjóð hava Føroyar stóra ábyrgd av at tryggja, at náttúruríkidómið verður umsitid burðardygt. Tað merkir eisini, at vit áhaldandi mugu arbeiða fyri, at nýggjar matvøur og aðrar hágóðskuvøur verða mentar burtur úr tí tilfeinginum, sum ikki verður gagnnýtt til fulnar í dag.

Eitt livandi og spennandi matstovulív skapar størri trivnað og fleiri støð hjá fólki at koma saman. Ein rík og livandi matmentan veksur eisini um áhugan fyri Føroyum og fyri virkseminum og inntøkumøguleikunum í ferðavinnuni.

Landið hevur sum eftirlitsmyndugleiki og sum størsti keypari ein týðandi leiklut í at styrkja menningina av nýggjum matvørum og av matstovuvinnunum í Føroyum, og tørvur er tí á politikki, sum raðfestir mat og matmenning ovalaga.

Átøkini skulu skal m.a. gera leiðreglur fyri:

- At almennir myndugleikar leggja seg eftir at brúka føroyskar matvøur og matgerð í

umboðan heima og úti (sí m.a. tilmæli og leiðbeiningar í Nordic Food Diplomacy)

- At krøv um bæði føðsluvirði og dygd (smakkur, útsjón, kreativitetur) verða sett til mat, sum almennir myndugleikar og stovnar bjóða, t.e. á sjúkrahúsum, ellis- og røktarheimum og í teirra matskipanum, á sambýlum, í varðhaldinum, í almennum kantinum, matur, ið verður boðin børnum á skúla- og dagstovnum o.s.fr.
- At Innkeypspolitikkurin hjá landi og kommunum eigur at vera brúktur til at stimbra og menna føroyska matframleiðslu.
- At avbjóðingar og forðingar fyri framleiðslu og sølu til heimamarknaðin og til útflutnings verða lýstir, og tilmæli gjørd um loysnir.

Kostnaður: 300.000 kr. til samsýning til uttanhýsis ráðgevar, útreiðslur til ferðing, fundir og ráðstevnur.

Tíðarættan: 2017

Aktørar: Uttanríkis- og Vinnumálaráðið, Mentamálaráðið, Heilsu- og Innlendismálaráðið, Kommunufelagið, vinnuligir aktørar

11. Vakstrarættan fyri arkitektur og design

Átak: Arbeidsbólkur verður settur at orða arkitektur- og designpolitikk. Heildarættanin, tá ræður um bygging av ídnaðar- og bústaðarøkjum, sum Arkitektafelag Føroyar hevur mælt til⁷, kann verða partur av samarbeiðinum.

⁷ Um tørvur fyri landsættan og lendisskipan: Tíðindini 15.okt 2015
<http://kvf.fo/netvarp/uv/2015/10/15/fram-mti-landstlan-og-lendisskipan#.Vij57WPi6Ao>
Grøna valið, ÚF 15. Okt. 2015

Design sum hugtak og sum háttalag verður í dag nýtt í nógv breiðari týðningi enn fyrr. Umframt at sniðgeva vørur og rúm, verður design sum háttalag brúkt saman við øðrum fakligum førleikum í mongum øðrum menningaruppgávum.

Føroyskt design og listhandverk eru í stórar menning sum vinna. Fleiri fyrirtøkur standa seg væl á útlenskum marknaðum, og nógvir listhandverkarar framleiða nýggjar vørur til føroyska marknaðin og til ferðafólk.

Stórir partur av hesari framleiðsluni er gjørd við íblástri úr siðbundnum føroyskum handverki og við føroyskum tilfeingi. Tí er eisini umráðandi, at vitanarumhvørvíð og útbúgvingskipanin verða styrkt, so at hesi megna at stuðla upp undir framhaldandi menningini.

Føroyar standa fyri stórum avbjóðingum og broytingum í fysiska umhvørvinum. Stóru politisku máluni um burðardygd, gagnnýtslu av varandi orkukeldum, eisini í varandi bygningum, og umhvørvisvinarlig bygging leggja upp til, at design og arkitekturur verða brúkt til at finna nýggjar loysnir til føroyska samfelagið og til útflutnings.

Týðandi partur av verkætlanini *Talgildu Føroyar* er at menna brúkaramót, mál o.s.fr., sum gera at fólk taka talgildu loysnirnar til sín, og at tær verða so einfaldar, tryggjar og brúkaravinaligar, sum til ber. Í øllum heiminum er tað í sera stóran mun sniðgevingin, sum er avgerandi fyri, um vørur og tænastur vinna frama og verða seldar. Soleiðis verður eisini við føroysku talgildu loysnunum, og tað kann verða avgerandi fyri, um talgildu Føroyar eisini gerast ein vinnulig eydnusøga.

<http://kvf.fo/netvarp/uv/2015/10/15/fram-mti-landstlan-og-lendissskipan#.Vij8TGPi6Ao>

Mælt verður til, at ein ætlan verður gjørd fyri at menna tilvitið og nýtsluna av arkitekturi og design til at skapa eitt liviligari samfelag og virðismiklari útfluting.

Týðningarmikið er eisini at leggja meir upp fyri list í sambandi við byggiverkætlanir, har byggifrøðingar, arkitektur og listafólk samstarva fyri at fáa besta úrslitið.

Seinastu árin hevur tað vundið meir upp á seg at hugsa listprýðing inn í byggiverkætlanir. Tórshavnar kommuna hevur ásett, at í minsta lagi 1,5 % av byggikostnaðinum skal setast av til listprýðing. Aðrar kommunur hava eisini sett av prosentpart av byggiverkætlanum til listprýðing.

Landið átti somuleiðis at ásett, at ávíst prosenttal av byggikostnaðinum skal fara til listprýðing, og tað er týðningarmikið, at listin verður hugsað inn í verkætlanina frá byrjan.

Mentamálaráðið hevur gjørt av, at list skal verða hugsað sum ein partur av verkætlanini frá byrjan, tá tað varðar av byggiverkætlanum. Á tann hátt, verður tryggjað, at listprýðingin verður ein partur av heildini.

Mentamálaráðið hevur í lötuni sjálvt eina ítøkiliga byggiverkætlan, Glasir, har játtan er sett av til listprýðing. Við útgangsstøði í hesi verkætlan verður arbeitt fyri at finna eina varandi skipan, sum skal galda fyri allar byggiverkætlanir hjá landinum.

Kostnaður: 500.000 til uttanhýsis verkætlanarleiðslu og fyriskipan

Tíðarætlan: 2018

Aktørar: Mentamálaráðið (Ábyrgd), Samferðslumálaráðið, Uttanríkis- og Vinnu- málaráðið, Landsverk, Heilsu- og innlendismálaráðið, Kommunusamskipan Føroya, Føroya Kommunufelag, Arkitektafelag Føroya, Designfelagið

